

Azt hiszem, Magyarországon kívül nincs senki, aki nem ugyanígy érez. Azt hisszük, ez az igazságtalanság előbb-utóbb szerencsétlenségbe dönti Magyarországot.

Ha ennél jobban kívánja ismerni véleményemet arról a kérdésről, sziveskedjék uram elolvasni a *Műz* szeptember 17-i számában és ugyanekkor a *Courrier Européen*-ben, valamint más folyóiratokban megjelent *A béke és a békeapostolok*³ című cikkemet. Folytatása a jövő számban jelenik meg. Támadások, fenyegetések meg nem akaszthatják ennek a szerencsétlen és fontos kérdésnek a vitatását.

Fogadja, uram, megkülönböztetett nagyrabecsülésem kifejezését.

Björnsterne Björnson

H

1907 szept. 26

A szlovák nemzeti sajtó vezércikke Björnsonnak az A Hír budapesti politikai napilap szerkesztőjéhez intézett válaszeleveléről¹

A Hír című magyar napilap szerkesztősége nagyon kíváncsi volt azokra a motívumokra, amelyek arra indították a híres író, hogy szigorúan és elmarasztalóan ítélkezék Magyarországról és a nem magyar nemzetiségek ellen folytatott magyar politika fölött. Björnson, aki Aulestad városban lakik, így válaszolt.²

Számunkra az a fontos, hogy a mi szlovák nemzeti ügyünk valamilyen fórum elé kerüljön, amilyen fórum eddig nem volt. Ha ügyünk a bíróság elé került, akkor összefüggésben volt egy vádlott személyével és újságírói működésével, amiben persze a káán is lehet csomót találni, és ezt ügyészeink tenyerükön is megtalálnák, ha nemzetiségről van szó. Magyar gondolkozású ügyész, bíró, esküdt ítélkezett szlovák gondolkozású ember fölött, róka a tyúk, macska az egér, pók a legyek fölött. Az emberek emberek és nem istenek.

A fórum létrejött a híres író szilárd kezében, aki olyan messze áll mind a két féltől, hogy szó sem lehet bármiféle pártosságról. Ő pert indított az egész művelt világ fóruma előtt, hála az ő írói világhírének. Az a szó, hogy „világhírű” nem túlzás, hanem tény. És az író hírneve, ha az megérdemelt, hatalommá válik a művelt világban. Jaj annak a nemzetnek, amely az Isten által adott ilyen erőket fel nem használja egyenjogúsítása számára. Közönyösen, hanyagsággal és tompa aggyal veti el magától a lélek és a lelki igazság éles fegyverét.

Jó, hogy nekünk és ügyünknek semmiféle fórumtól, semmiféle bíróságtól nem kell félnie. hogy számunkra a bíróság örömet, üdvözölt jelenséget, fájólag várt momentumot jelent. Méreg, gyalázkodások, fenyegetések, sértegetések röpültek Björnsterne Björnson fejéhez az egész magyar sajtóból, nem a mienkből. Aki haragszik, annak nincsen igaza, mi nem haragszunk, hanem ők haragszanak. A haragnak mély okai lehetnek, amikor még az Az Újság is kivonta herérlőkését az általa annyira gyűlölt gróf Apponyi Albert védelmére.

A mi pörünk, amelyet Björnson a művelt és olvasó világ fóruma elé hozott, nem is nagyon szövevényes, mert a mi követelésünk alapja nagyon egyszerű, magától értetődő, úgyhogy a pusztán magyar negáció, a „tagadom” nemesak hogy nem árt neki, hanem használ annak. Már abban a „tagadom” szóban megmutatkozik a mi igazságunk és az ő szemérmetlen hazugságuk.

Le lehet-e tagadni azt, hogy élünk? Nem akar-e ez „mala fide” tagadás lenni? Hiszen saját magukat képeik fel, saját statisztikájukkal, saját törvényeikkel és egész harcukkal és dühöngé-

---

az egész új iránynak mint a „nem európai, rövidlátó sovíniszta” politikusok uralmának és különösen Apponyinak szinte személyes ellensége. Brandesnek ez a pesti levelezője az a tót, akitől Björnson a dán kritikus révén az információt Apponyiról és a magyarokról kapta.”

² Björnson szlovák kapcsolatai a függetlenségi koalíció kormányra jutása után alakultak ki. Björnson egész akciója elválaszthatatlan Björnsonnak a müncheni békekongresszushoz intézett, Apponyi kultúrpolitikáját bíráló levelétől. Külön kutatás tárgyát képezi Brandes György szlovák irodalmi informátorának megállapítása. Feltételezhető azonban, hogy közvetve vagy közvetlenül, a pesti szlovák hetilap (Slovenský Týždenník) szerkesztőjének, Hodža Milánnak az ügyvel valamiféle információs kapcsolata lehetett.

³ Pontosabban: *A béke és a béke barátai*.

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Björnsonov list* — Björnson levele. — Národnie Noviny 1907. szept. 26., 113. sz.

² Björnson válaszelevelét 1. szövegközlésünkben.

sükkel. Ha mi nem lennénk, ha nem élnénk, minek az a nagy zaj és pukkanás a képviselőházban és a zsurnalisztikában? Egy parlamenti ülés, egy pesti újság sem tud meglenni nélkülünk és a nemzetiségi kérdés nélkül.

A mi követelésünk a vádiratban igaz és helyes, ezenkívül csak egy tulajdonsága lehet, hogy nekik nem kedves. Erről mi nem tehetünk. Arról sem tehetünk, hogy mi vagyunk a vádlók, és ők a vádlottak. Persze ellenvádat emelnek, és az az ellenvád nemhogy meggyöngítené a mi súlyos követelésünket, hanem megerősíti azt. Az összes „pánszlávizmusk”, „hazaárulások”, „centrifugális törekvések” csak megszilárdítják e perben a mi helyzetünket és győzelemre kell vezetessenek. Nincs a világon olyan eszköz, olyan segítség, módszer, amely ne lenne jogosult, ha az életedet akarod megmenteni. A törvény és a büntetőjog a gyilkosságot is megengedi, ha e legszélsőségesebb eszköz nélkül nem lehet az életet megmenteni.

Jelentéktelen és oktalan dolgokat felhozhatnak ellenvádjukban, de semmiféle egyenértékűt és egyenlőt a vád tényével szemben. A praetor belsőnk fölött nem ítélkezik. Nem is kell ítélkeznie: mi magunk elismerjük, hogy belül keserűséggel vagyunk eltelve, amely olyan messze van a kedvességtől, mint a gyűlölet a szeretettől.

Persze, ennek a fórumnak, legyen az bármilyen magas és fellebbezhetetlen, nincs végrehajtó ereje, de az egész művelt világ véleménye sokat jelent és kétségtelenül — előbb vagy utóbb — végrehajtandó, mint ahogy azt védőnk Björnstjerne Björnson mondja.

I

1907 okt. 1 és 3¹

Björnstjerne Björnson cikke a müncheni März politikai folyóiratban a nemzetiségi elnyomás európai és magyar kormányzati formája ellen: A béke és a béke barátai²

I.

A római *Sergi* professzor³ éles kritikát küldött a Le Courrier Européen című lapnak a hágai békekonferenciáról: azt írja, hogy az tiszta humbug.

Ezzel a megrovással bizonyosan milliók értenek egyet; e tekintetben nem jött váratlanul. Az olyan szabályok megalkotása, amelyek szerint a nemzetek a mai naptól kezdve gyilkolni fogják egymást, nem javítja meg a világbeke kilátásait. S azok az előírások, amelyeket a megtámadott nyomorúságos provinciáknak adnak, hogy miként szabad védekezniök, a vadállatok dühére emlékeztet, amikor zsákmányuk el akar illanni. Azok a kis nemzetek, amelyek ezeken a tanácskozásokon részt vesznek, ezt félelemmel teszik, mert bizonyosan először ők kerülnek terítékre.

Hja, így vándorolnak az eszmék országokon keresztül. S mégis ezek a hivatalos államközi tárgyalások hasznosak lesznek. Nem is annyira azon mechanizmus útján, amelynek a háborút kell rendeznie és a béke nagyobb lehetőségeit megteremtene, inkább azért, hogy összejönnék. Ha játszol a szeretettel, hozzád ragadhat.

Valamennyien érezzük, hogy az urak Hágában nem hozzák meg nekünk a békét. Éppúgy, mint ahogy a törvények sem oltják a szomjúságot a gonosztettek után, úgy a háború szabályai sem oltják ki a harci kedvet.

Ezt csak a béke erkölcsének fejlődése végezheti el. Lépésről lépésre hátráltatja el a háború erkölcsét azzal, hogy beárnyékolja. Ehhez a béke barátai hatalmasan hozzájárultak. Ha Hágában diplomaták vesznek részt, akkor ez az ő művik. És ha végül kialakul a világon egy háborúellenes közvélemény, az is a béke barátainak érdeme.

Minden szellemi dolog az idő előrehaladásával változtatja lényegét. Lehetséges, hogy a

¹ A Národnie Noviny-ban két folytatásban közölt szöveg időpontja. Megjelent a März müncheni folyóirat 1907. szeptemberi számaiban.

² A közölt szöveg címe és lefolyása: *Mier a priatelja mieru*. (A béke és a béke barátai.) — Národnie Noviny 1907. okt. 1—3., 115. és 116. sz. A cikket szlovákra Svetozár Hurban *Vajanský* fordította.

³ Giuseppe *Sergi* (1884—1916), a római egyetem tanára, antropológus és filozófus, szociológiával és szociálpolitikával is foglalkozott.